

E1 Het Gravensteen chronologische presentatie

Je vraagt je wellicht af wat deze prent te betekenen heeft? Over het spirituele ga ik mij bij deze niet uitspreken, dit is voor een andere website.

Het gaat hier om een miniatuur uit een **middeleeuws** religieus boek (**±1515**) uit de collectie van Margaretha van Oostenrijk, ten tijde landvoogdes van de Habsburgse Nederlanden en tante van keizer Karel, bewaard in de staatsbibliotheek van Wenen.

Op de achtergrond een weergave van het **Gravensteen** te Gent, hoogstwaarschijnlijk een zicht op het voorhof, kant Veerleplein. De majestueuze **donjon** links, het versterkte **poortgebouw** uiterst rechts, met daartussenin de bijgebouwen.

Dit is voor zover ik weet één van de oudste zoniets de oudst gekende iconografische weergave van het gravensteen en kon mede als referentie dienstdoen voor de latere restauraties in de XIXe eeuw.

Detail uit het **kerkvaandel** anno 1704 v/d **Gentse nering der Pijnders**. Waarschijnlijk geschilderd vanaf de Grasbrug. Rechts de **St.-Veerlekerk**, afgebrand eind XVIe eeuw, centraal de **donjon** en links het **verblijf v/d graaf**. Het poortgebouw zit verscholen achter de kerk.

Miniatuur XVIe-eeuws, erg gelijkend op dit van vorige dia

Torentje v/d kapel v/h
Wenemaersgodshuis

De terechtstelling van Hugonet en d'Humbercourt, raadslieden van hertogin Maria van Bourgondië, te Gent op 3 april 1477.

Op de achtergrond het goed herkenbare en imposante ingangsgebouw van het Gravensteen. De flankerende muren met kantelen lijken ietwat aangepast, zoals het tafereel op de voorgrond geïnspireerd werd door oudere tekeningen van het gebeuren.

Alhoewel de voltrekking van het vonnis volgens de overlevering op de Vrijdagsmarkt geschiedde koos de kunstschilder hier voor het Veerleplein als decor.

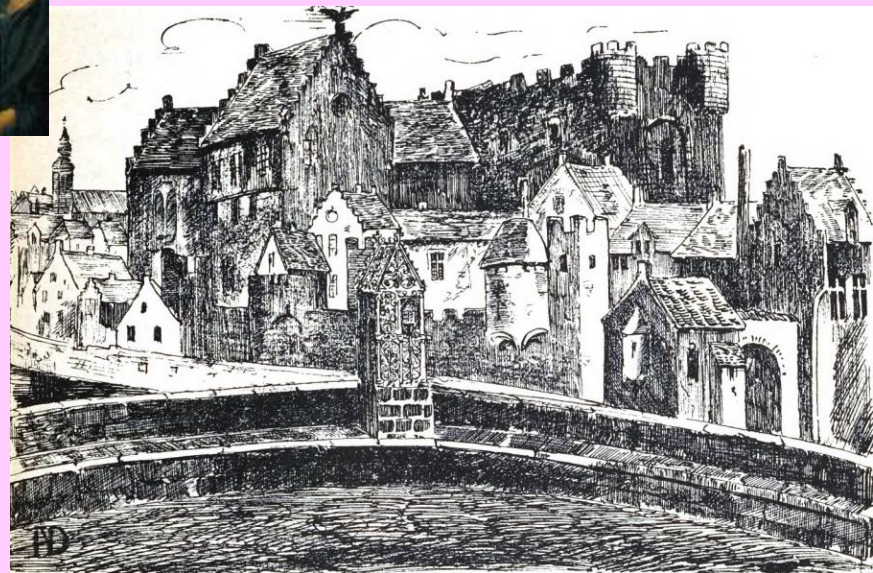
Je ziet hier ook duidelijk nog bebouwing buiten de omwallingsmuur aan de westzijde wat de stelling dat het gravensteen niet aan de Lieve grensde onderschrijft.

De achtergrond v/h schilderij getekend door Herman Van Duyse eind XIXe eeuw. ▼

▲ Fragment uit het XVIIe-eeuws schilderij “De Onthoofdingsbrug” van Pieter Pietersen 1609-1610.

Op de achtergrond de zuidwestkant van het Gravensteen.

Bemerk ook hier de donjon met **uitkragende torens** van ongelijke hoogte zoals op vorige dia. Beide torens zullen 300 jaar later in hun eer hersteld worden door Joseph De Waele, groot bezieler, vorseer en architect-restaurateur van het Gravensteen.

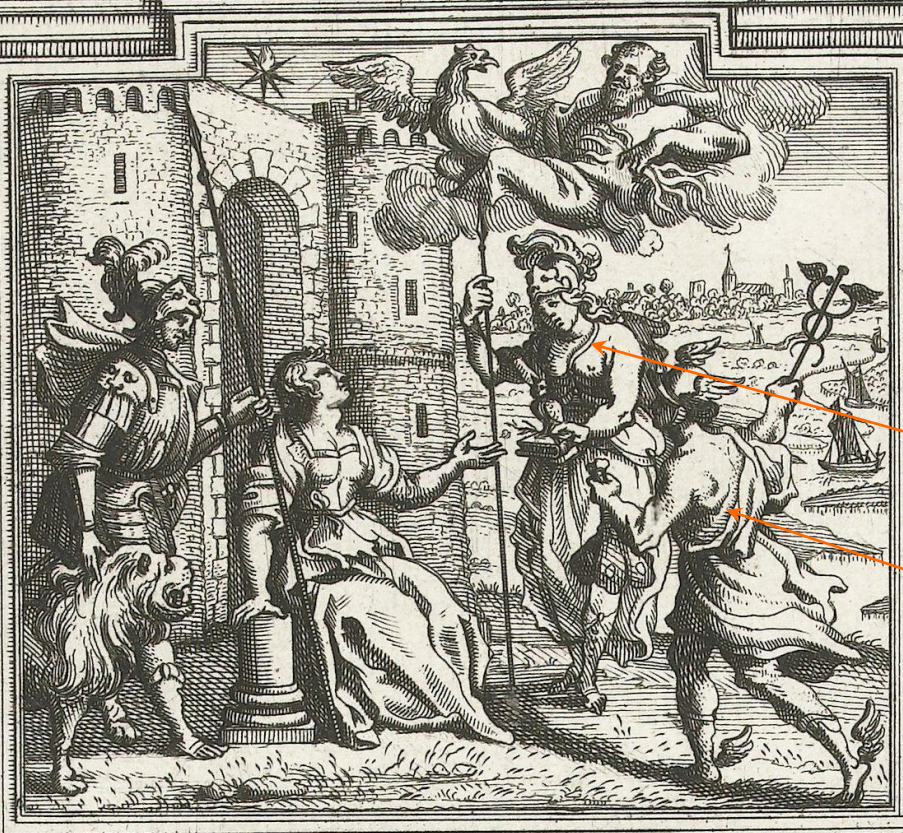
Alhoewel deze ingangspoort **wellicht een stadspoort** voorstelt wil ik jullie deze en volgende prent niet onthouden omdat ze getuigen v/d grootsheid van onze stad toentertijd.

Op beide gravures zie je telkens een allegorische scène, onderdeel van één **triumfboog** destijds opgesteld voor de ingang van het Oudburg. Zij maken deel uit van plaat nr. 39, uit een geheel van 42 platen die de uitgave van de beschrijving van de blijde intocht van de Kardinaal Infant **Ferdinand van Oostenrijk** in Gent op 28 januari **1635**, de nieuwe landvoogd der Spaanse Nederlanden, illustreren.

Hienast – de godin Minerva, personificatie van de goddelijke macht, van het verstand, van de vindingrijkheid, van de menselijke geest, van de wijsheid en beschermster van de burchten der steden; vergezeld door Mars, de Romeinse god van de oorlog. Beide goden openbaren zich voor de **Maagd van Gent**, zittend voor een **ingangspoort**, Minerva met een boek en Mars met beurzen.

Bello, opibus, studiis, sic Di volvere, vigebis

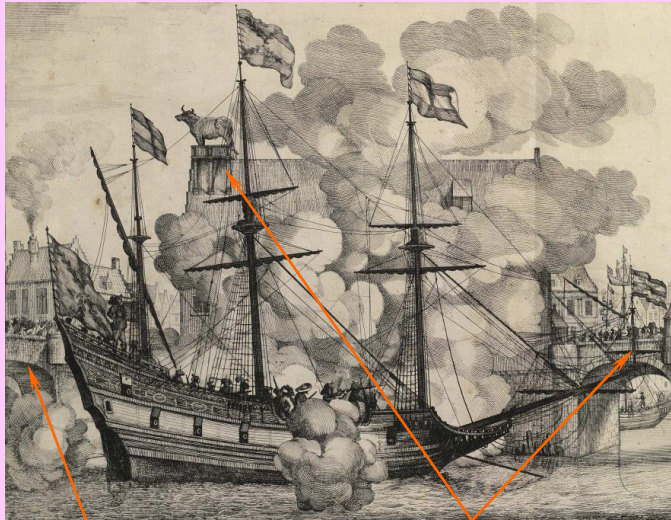
Of vrij vertaald: 'In oorlogstijd zullen de goden zich openbaren met middelen en kennis'

BELLO, OPIBUS, STUDIIIS,
SIC DI VOLVERE, VIGEBIS.

Na heel lang zoeken heb ik er dan toch één gevonden. Een prent met een brug over de gracht voor de ingangspoort van het Gravensteen. De herkomst is mij onbekend.

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Het schip van de Ferdinand van Oostenrijk ligt hier aangemeerd op de Leie voor het Vleeshuis tussen de Vleeshuisbrug en de Grasbrug.

*Quam Cæsar
condidit olim. etc.*

Lang geleden opgericht door Ceasar, enz.

▲ Detail van het panoramisch zicht op Gent uit 1534
Let op de pilaren voor de ingangspoort (zie ook vlg. dia).

Detail van een heruitgave door G. Horenbaut & Ch. Onghena uit
1825 ►

jahan@sint-pietersdexp.be
www.sint-pietersdexp.be

Detail uit de kaart van Gent gepubliceerd in de atlas 'Civitates Orbis Terrarum' door Braun & Hogenberg uit 1572.

Het Gravensteen in het midden met het nummer 31 vanuit een noordwestelijk perspectief.

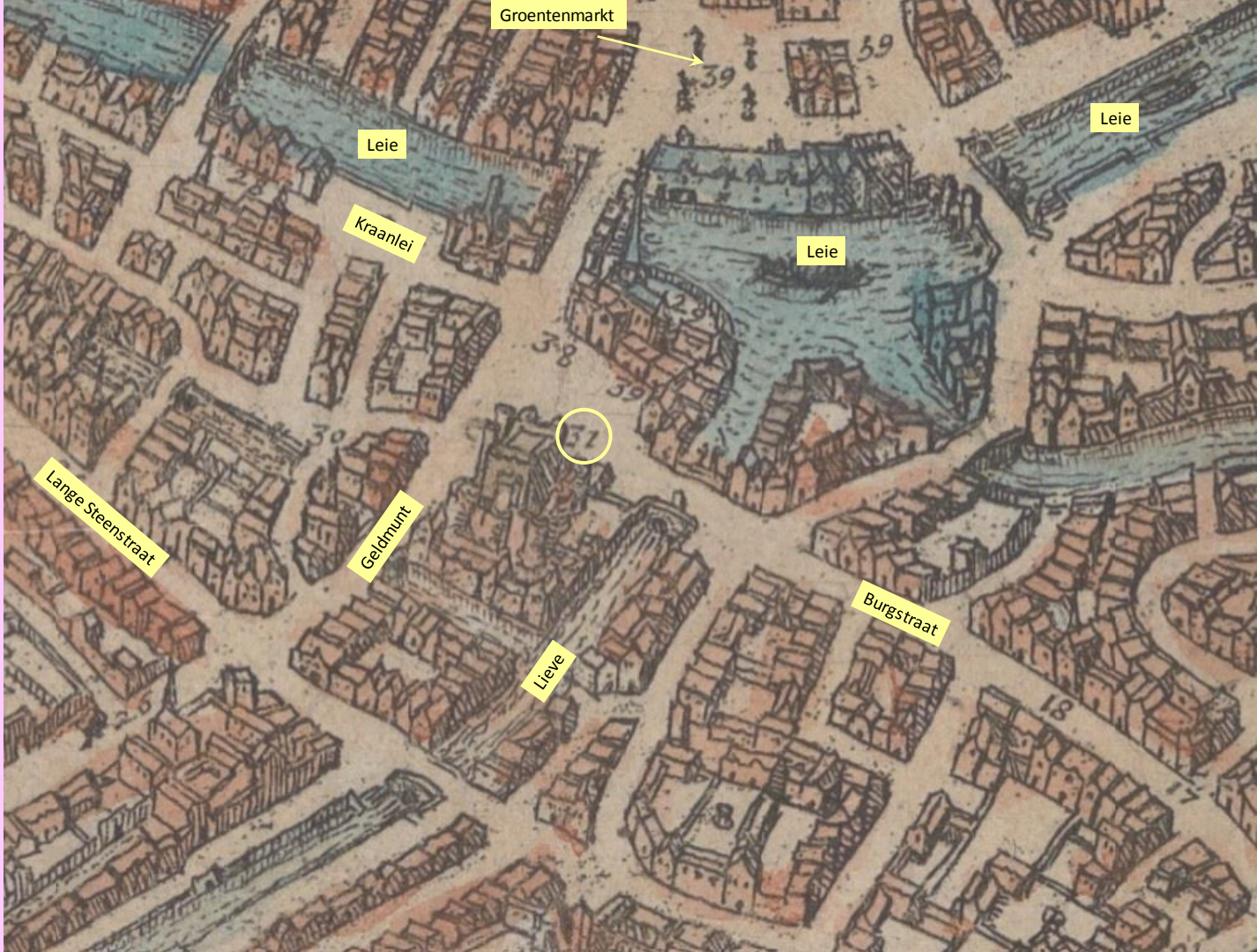
Opvallend zijn de huizen aanleunend aan de vesting aan de noord- en westkant.

De moeite om even bij stil te staan.

Je kan hier duidelijk de silhouet van het hedendaags Gravensteen in herkennen.

Deze weergave van het Gent van toen is zo lang geleden en toch waant men zich in het heden.

Dit hebben we te danken aan de architecten die aan het eind van de 19^e eeuw ons Gravensteen met hun kundigheid in eer hebben hersteld na vele jaren van verval en misbruik v/d site.

1624 - Medaillon uit het blazoen van de dekenij van het Sint-Veerleplein & een beschilderd houten paneel met olieverf uit 1627.

Let op de pilaren voor de ingangspoort met zittende leeuwjes en wapenschild!

1641 - Prent uit de "Flandria Illustrata" van Antonius Sanderus.
Het St.-Veerleplein met links de collegiale kerk van St.-Veerle
en rechts het Gravensteen omringd door huizen.

ECCLESIA COLLEGIATA
Divi Pharahildis

PETRA COMITIS
vulgo
HET GRAVEN CASTEEL

Domus
Castellania Prætoria
Anderburgensis

Jaarlijkse ommegang of processie van St^e.-Veerle. Deze vertrok vanuit een achterpoort van het Gravensteen aan de hoofbrug.

Kopie v/h **plan** van architect Jean-D. **Brismaille** die in **1779** voor de som van 8.353 pond het Gravensteen aankocht met het oog op het om te vormen tot een onderkomen voor arbeidersgezinnen en een industrieel complex. Uit het werk van Van Duyse van 1892.

Legende:

- B** Grote raadszaal v/d Raad van Vlaanderen
- †** Kapel van de Raad
- Bijgebouwen v/d Raad
- Gebouwen v/d Kasselrij der Oudburg
- Binnenpleinen, tuinen en terrassen
- Gevangenskwartieren en cellen
- Cipiersverblijven
- Verhuurde gebouwen
- Conciërgewoningen
- Bureel v/d bode
- W** Oude zijgevel v/d donjon

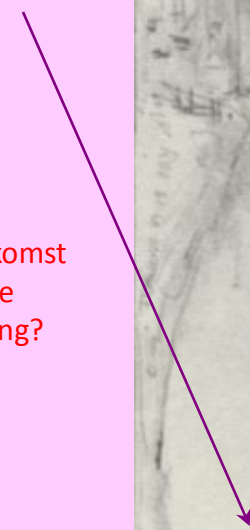
Er dient opgemerkt dat die gebouwen die niet zijn aangeduid behoren tot het burggraafschap van de Oudburg (Gent), evenals die delen die de burggraaf van Zijne Majesteit (de graaf van Vlaanderen) heeft gekocht, zoals de kerkraadsaal, de kapel, de rapportagebureaus, het aangrenzende kabinet, het deel van het terras en de doorgang naar de genoemde kerkraad, en bovendien alle delen van de gebouwen waarvan Zijne Majesteit de bovengrond en de Oudburg de kelders in eigendom had; dit ter herinnering.

NB. Bij akte van 31 augustus 1807 tussen de heer F.J. Heyndrickx en Jean-D. Brismaille, werd eerstgenoemde eigenaar van zalen B en zou hij de doorgangen dichtend zodat de muur **W** gemeenschappelijk wordt (cfr. plan van de heer Heyndrickx 1834)

Poortgebouw

Omwalling

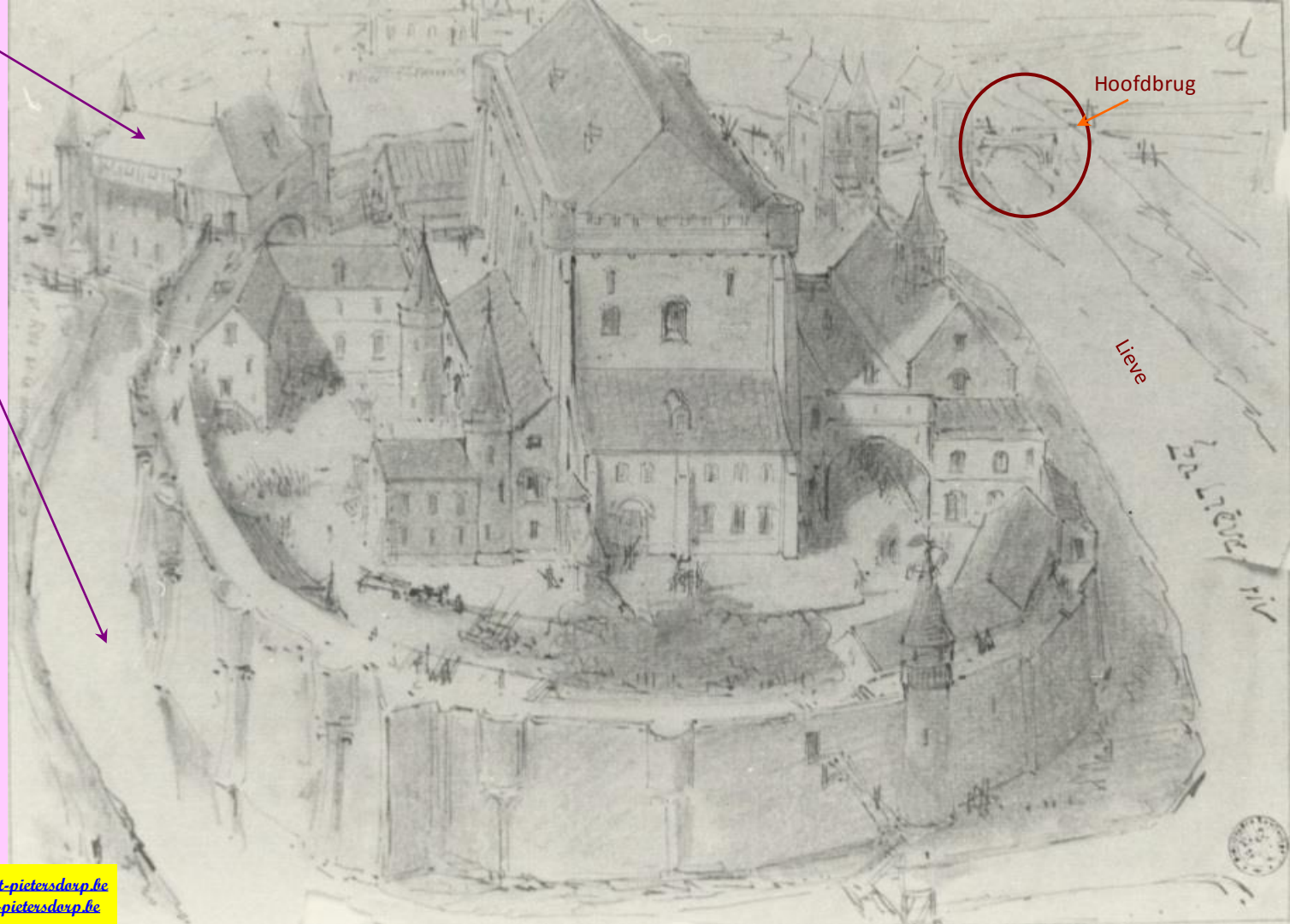
Hoofdbrug

Lieve

De Lieve rivier

Kent iemand de herkomst van deze en volgende veelzeggende tekening?

Plotersgracht

Le Bourg of
het Oudburg

Veerle-
plein

Geldmunt

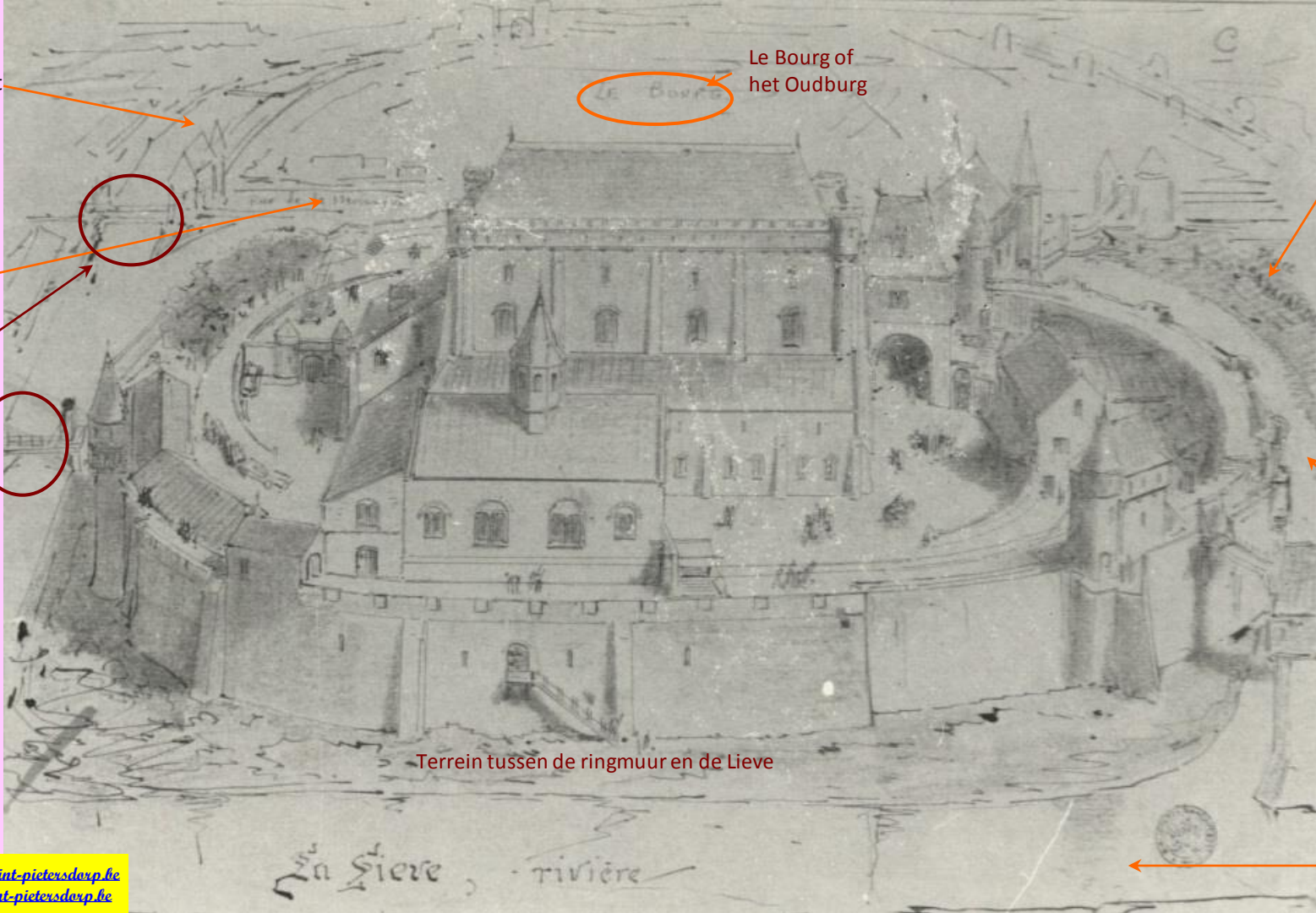
brugjes

Slot-
gracht?

Terrein tussen de ringmuur en de Lieve

La Siere , riviere

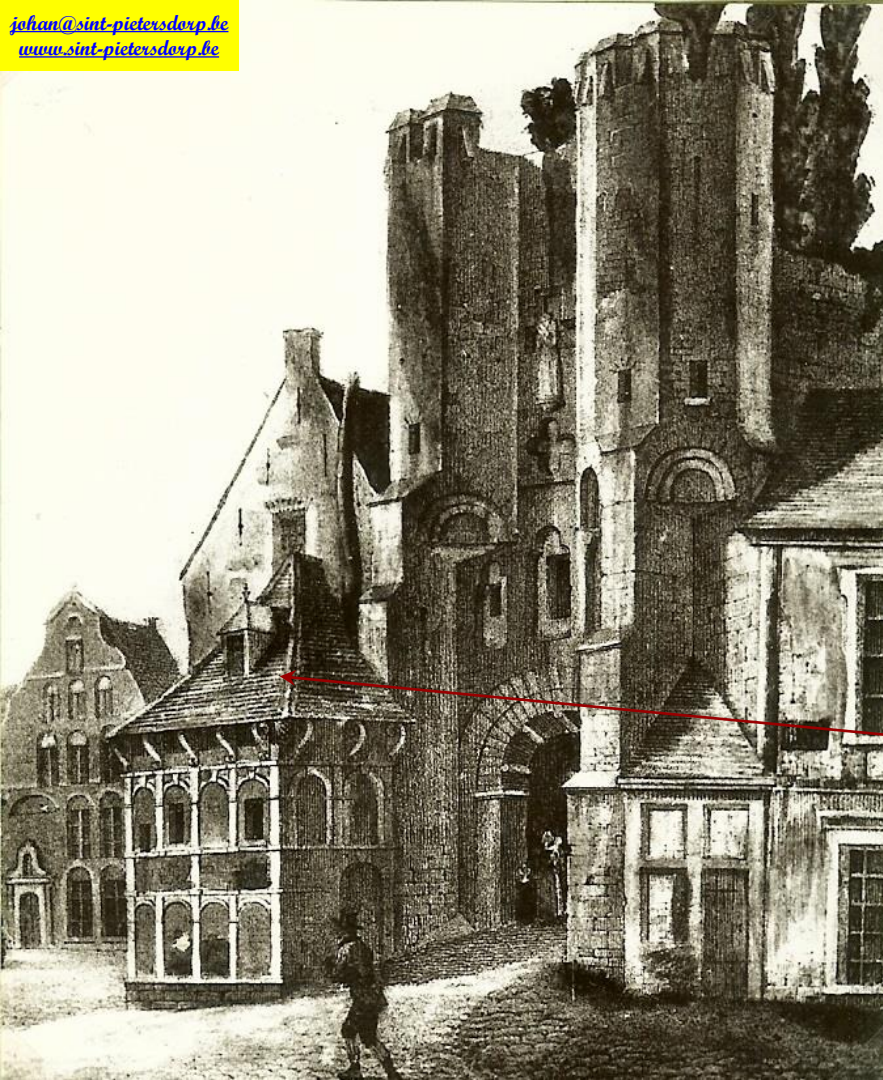
Lieve

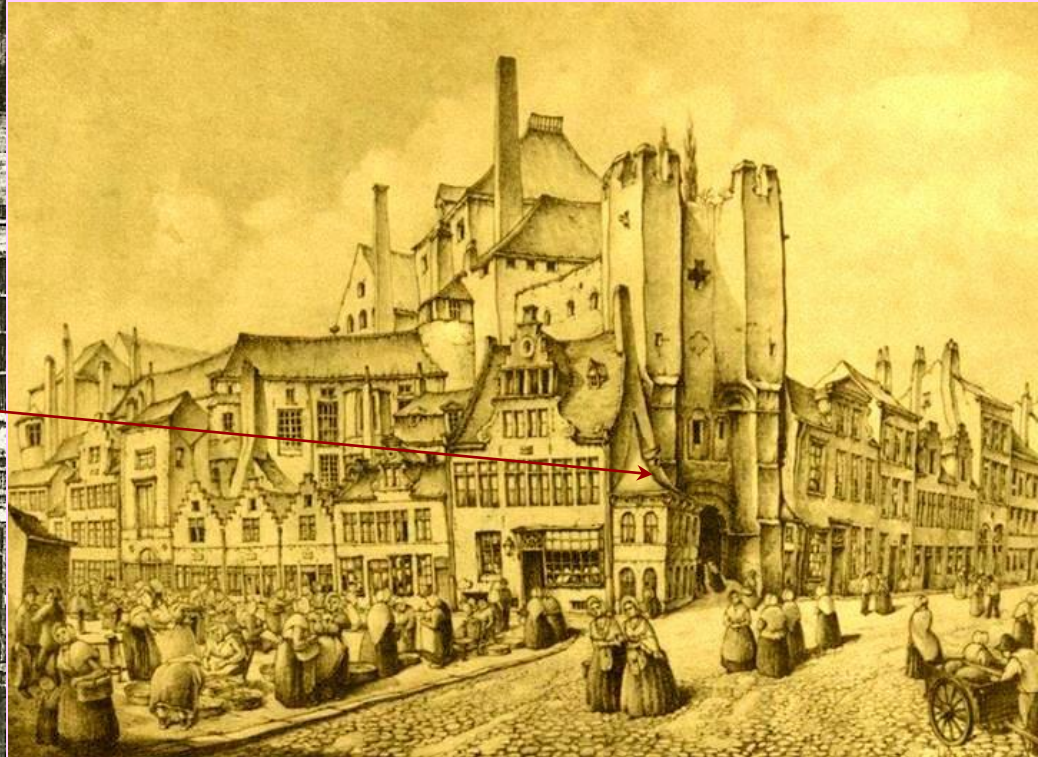

± 1825 Aquarel van J. Wynantz. Het St.-Veerleplein en het Gravensteen omringd door huizen.

Zie ook vlg. dia

Twee tekeningen rond de 1^e helft van de XIXe eeuw

Als ik me niet vergis was er boven de ingangspoort een gevangenis. En waar kon ik onderstaande tekst beter plaatsen?
Een persoon schuldig bevonden aan echtbreuk, werd er in de 15^e
eeuw 14 dagen op water en brood gezet.
Ja wadde, moest dit nu gebeuren?!

1830 - Boulanger

Als je deze vergelijkt met vorige dia's hebben beide huizen vlak naast het ingangsbouww een grondige transformatie ondergaan op beide litho's.

DEPOSE.

Tessaro & Cie Editeurs à Gand. Litho de L. Stroobant. B. Fabronius del et sc:

Château des Comtes de Flandre à Gand.

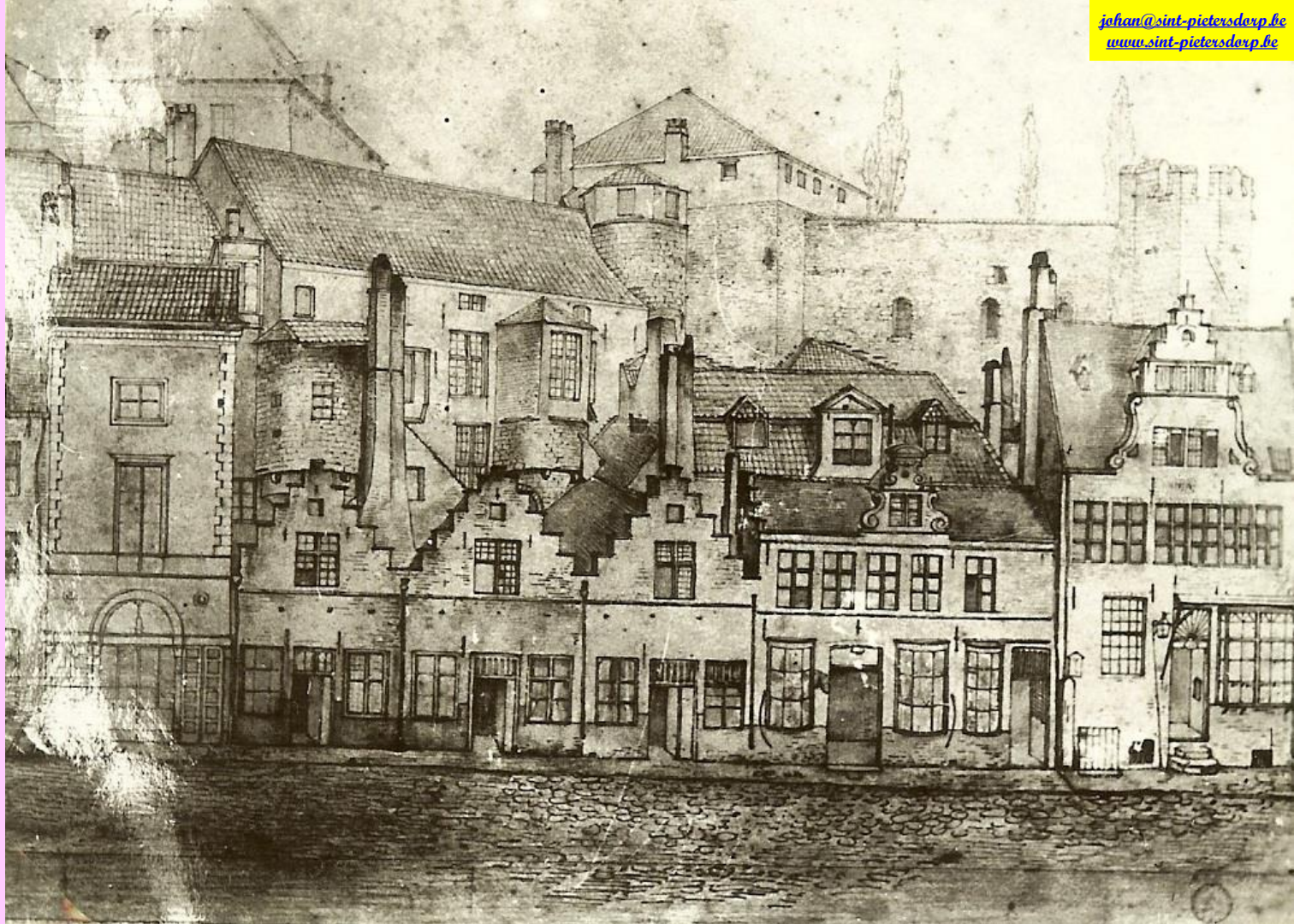
johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

CHATEAU DES COMTES DE FLANDRE **GAND.** CASTLE OF THE COUNTS OF FLANDERS
FONDÉ PAR BALDWIN DE BRAS ARMÉ. FOUNDED BY BALDWIN OF THE IRON ARM.
(1135) (1135)

1832 A. Van Lokeren

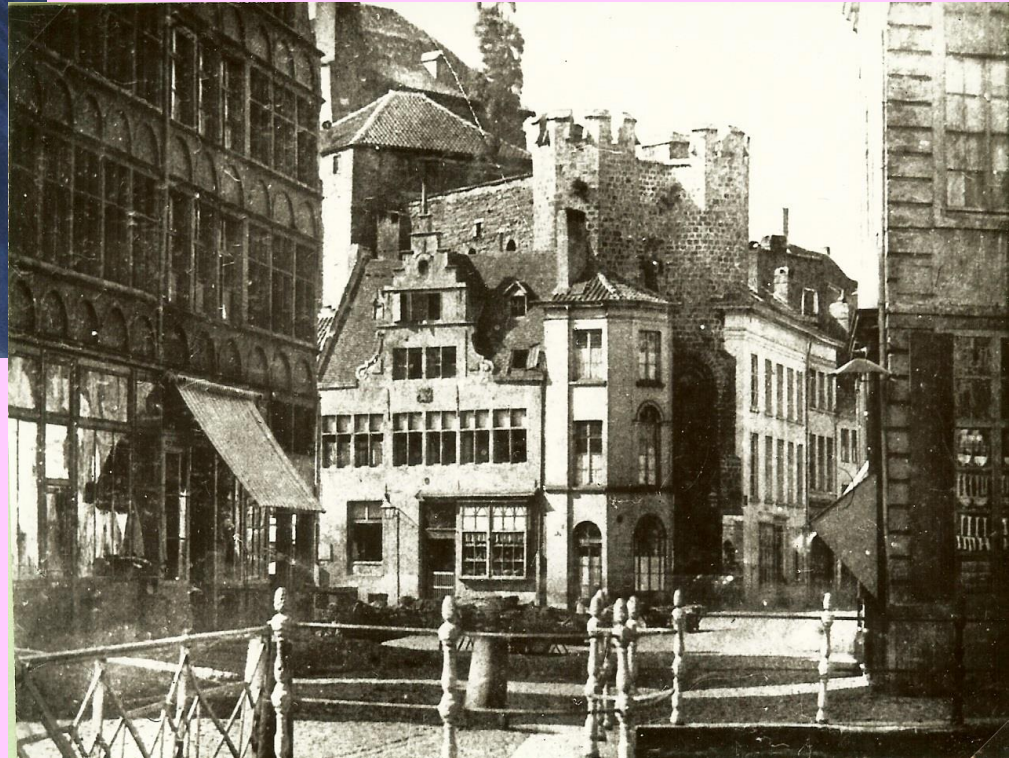
Het onteerde Graven-
steen overladen met
fabrieksgebouwen.

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Het poortgebouw kwam in handen van de stad in 1872. In 1883 besliste de laatste fabrikant er zijn bedrijf te sluiten. In 1885 was men van plan het openbaar te verkopen en gans het complex te slopen er 2 straten door trekken en te verkavelen. In 1887 kwam het in handen van de staat en de stad Gent. In 1892 begonnen met de sloop van de huisjes aan de buitenzijde. Het herstellen zou beginnen in 1894.

▲ John Muir Wood (1805-1892), een Schots fotograaf.

Calotypie is een fotografische techniek die in 1839 werd uitgevonden. Bij een calotype wordt door een chemisch proces van een papieren negatief een positief beeld op papier afgedrukt. Het procedé laat toe meerdere afdrucken te maken van eenzelfde negatief. Terwijl de daguerreotypie na 1865 niet meer gemaakt werd, wist men de calotypie verder te ontwikkelen in de richting van de moderne fotografie. Ook tegenwoordig wordt de techniek soms nog gebruikt.

◀ 1847
calotypie

jahan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

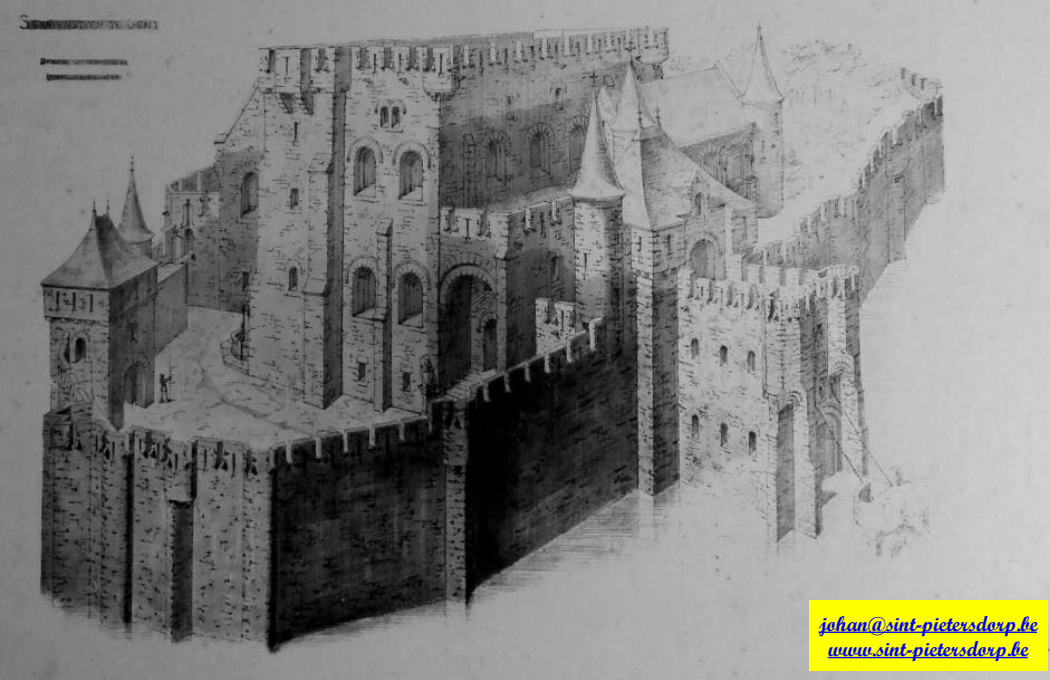
Eén van de laatste foto's van voor de afbraak der huizen

Deze foto bevat handgeschreven notities, waarschijnlijk van de hand van de architect-restaurateur.

Deze annotaties maken het inderdaad mogelijk om te weten welke transformaties hij dacht te realiseren; Er staat:

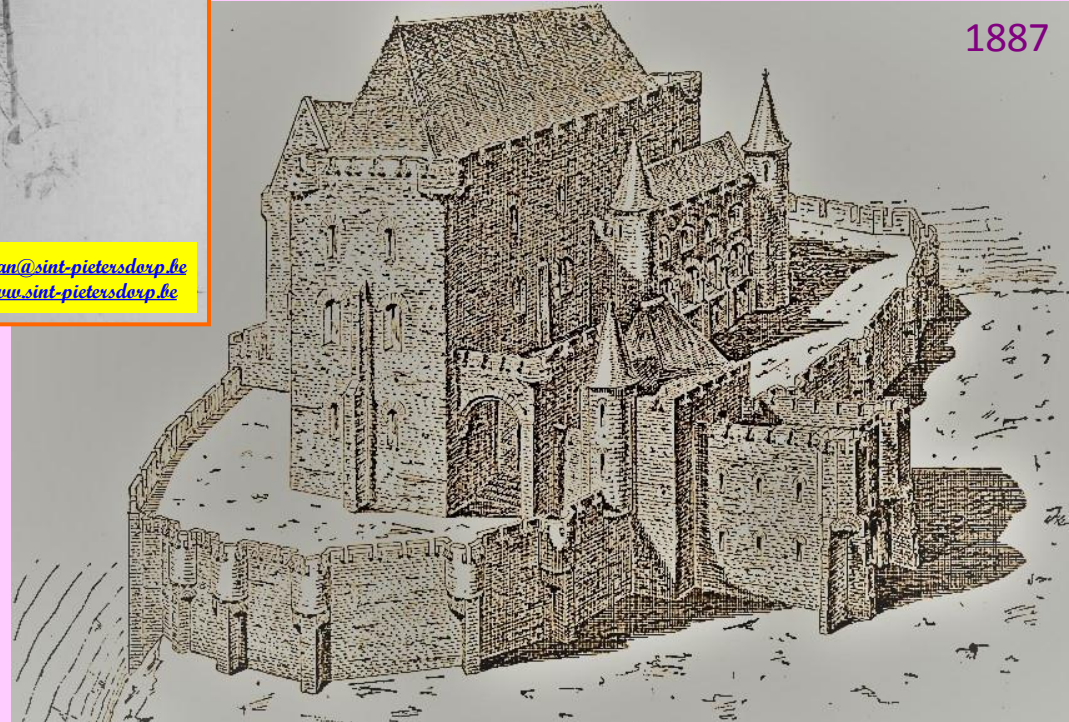
- « Merlons à rétablir » of "Te herstellen kantelen",
 - « Maisons reconstruits en 1874 » of "Verbouwde huizen in 1874"
 - « Emprise faite en 1877 par les voisins » of "Ingenomen ruimte in 1877 door de burens".
- Er werden een paar lijnen getrokken om de te vernieuwen steunberen te markeren en de kantelen werden erop geschetst.

De ingreep aan de gevel van het poortgebouw was bijgevolg minimaal.

johan@sint-pietersderp.be
www.sint-pietersderp.be

Vogelperspectief van de reconstructie van het Gravenkasteel getekend door de architect-restaurateur Joseph De Waele uit 1887

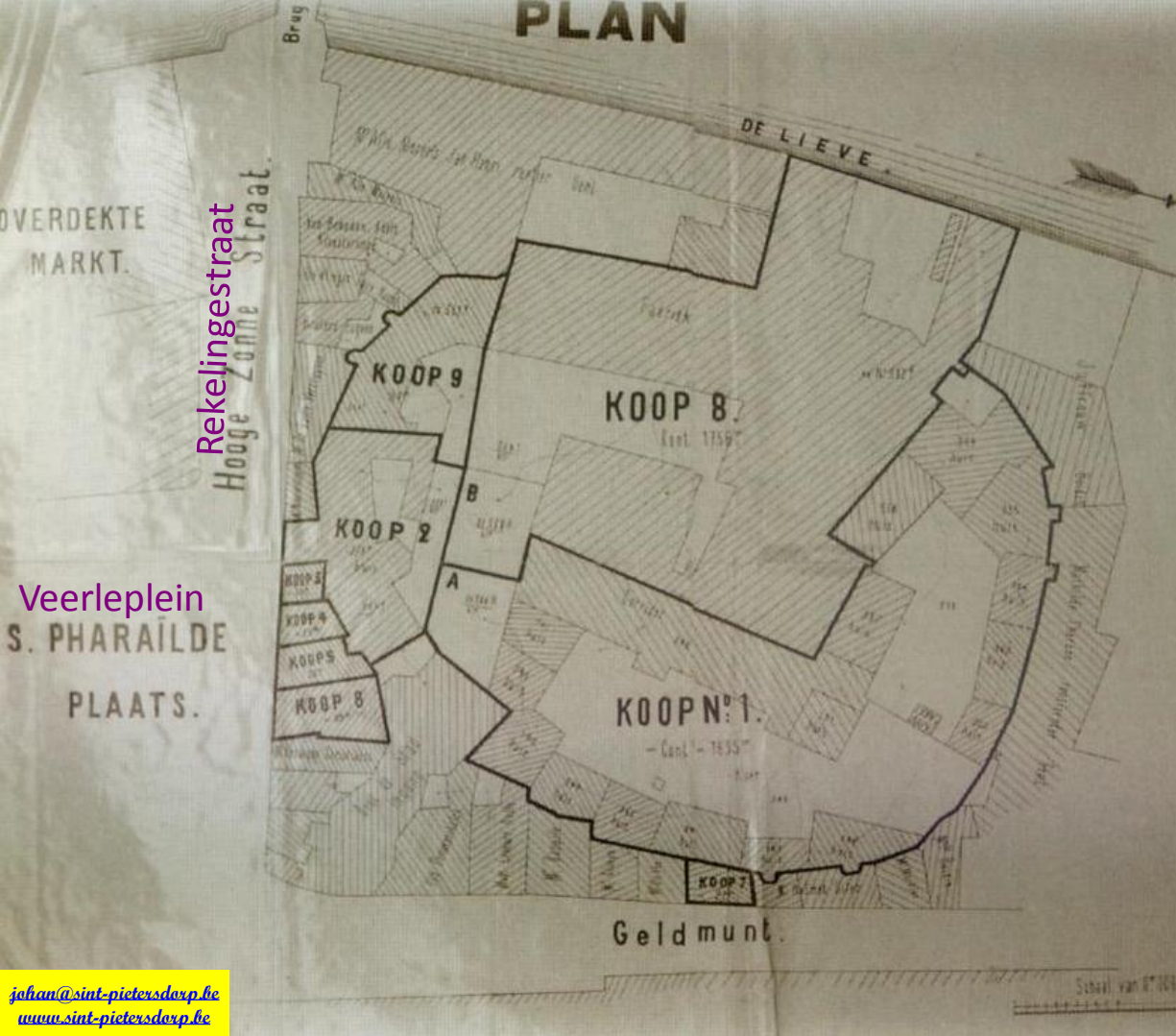

1887

Het Gravensteen was ook een gebouw waar recht gesproken werd. Het Veerleplein was o.a. ook de plaats waar er terechtstellingen werden gehouden.

De Raad van Vlaanderen, het hoogste rechtscollege van het **Graafschap Vlaanderen** was sinds 1407 permanent in het Gravensteen gevestigd.

In 1778 vonden ze het daar te vochtig en te koud en verhuisden naar de Volderstraat waar het jezuïetencollege was en dat door toedoen van de paus werd opgeheven. Bekijk de datum we zitten al zeer dicht bij de Franse revolutie van 1789.

**EENIGE ZITDAG:
VRIJDAG 22 MEI 1885.**

Gelukkig was hier weinig of geen interesse voor, zodat de stad en de staat jaren later alles hebben opgekocht om het te kunnen restaureren.

OPENBARE EN MERK WAARDIGE VERKOOPING
VAN HET

GRAVEN KASTEEL

Zijnde de oude vermaarde verblijfplaats
der **GRAVEN VAN VLAANDEREN**

THANS BESTAANDE IN EEN

NIJVERHEIDSGESTICHT

MENIGVULDIGE HUIZEN
TE GENT

ST. PHARAÏLDEPLAATS EN GELDMUNT

Zicht op de noordkant

CHATELAIN DES COMTES A GARD

6

COTE NOORD

donjon

poortgebouw en châtelet

Voormalig verblijf v/d graaf & de gravin

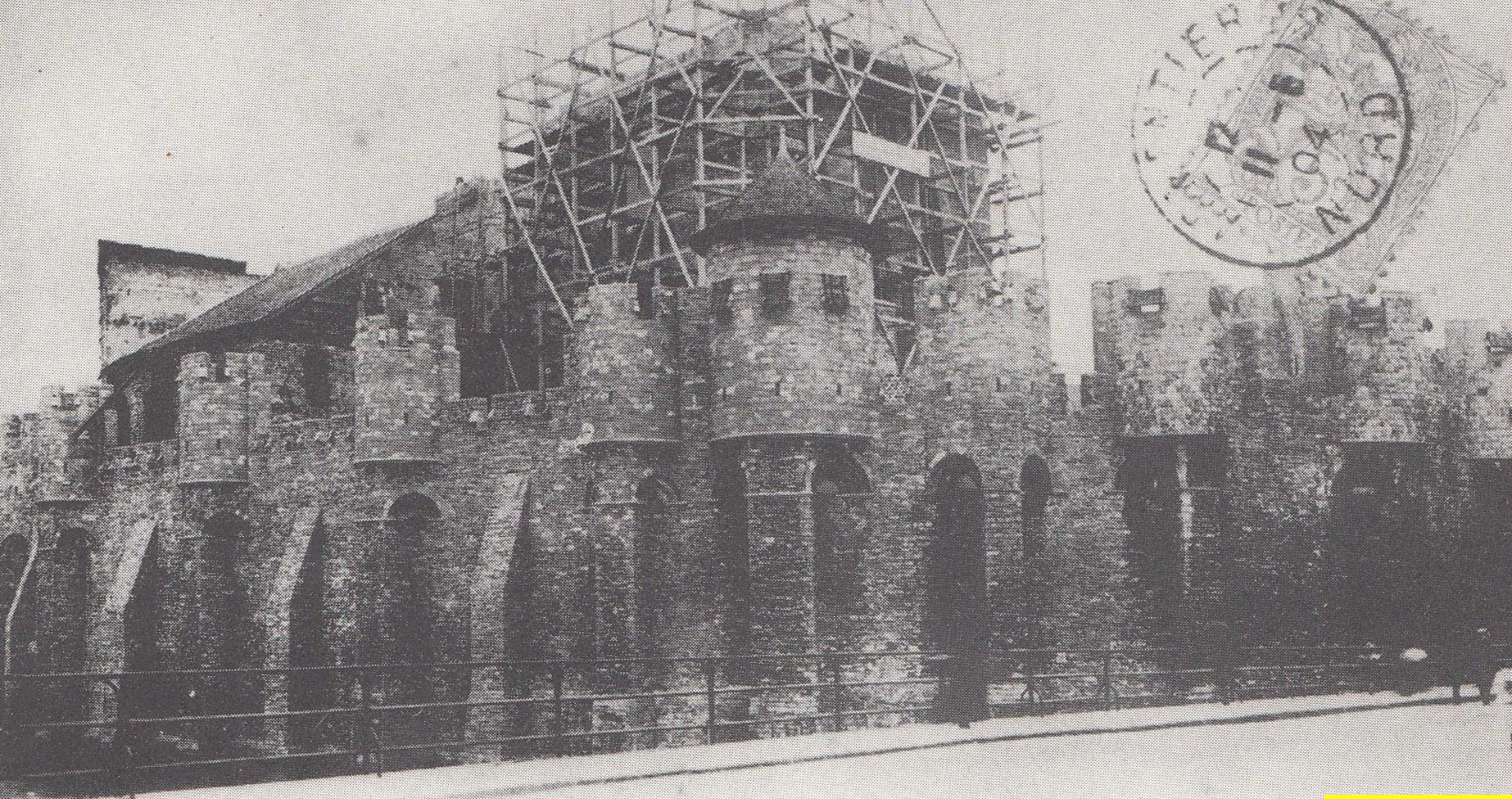
< 1902

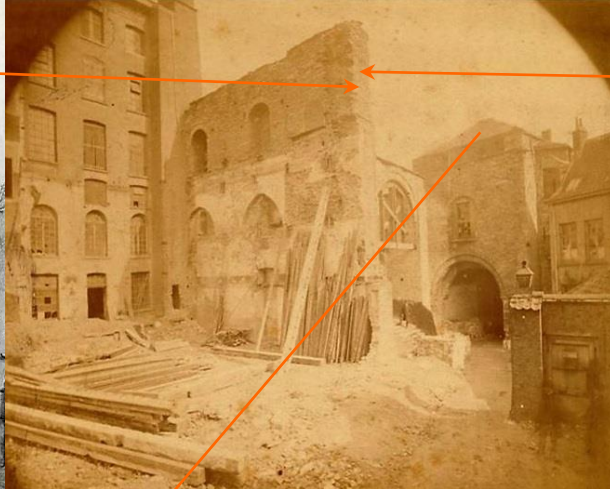
Gand
Vue d'une partie du
château des comtes,
depuis
sa restauration

Tom Peere

STATION
BRUXELLES
26 JUN
1899
1c
Edition V. G. 42 Avenue du Midi Bruxelles

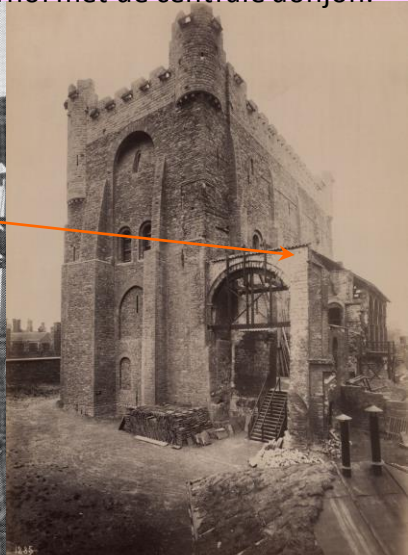
Gand. — Château des Comtes de Flandre.

Na de verhuis v/d fabrieken volgt de sloop tot op de middeleeuwse resten; nadien de wederopbouw. Hier het voorhof met de centrale donjon.

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

GAND. Château des Comtes de Flandre, Intérieur.

1831

▼2. Courage genoeg om nog te poseren.

◀ 1. Cité op de achterkoer.

▼5. Finaal resultaat

▲ 3. Arbeiderswoningen gesloopt.

▼ 4. Walmuur en -gang afgewerkt.

Het Gravensteen was in 1881 nog steeds bewoond; er waren nog een 5-tal kleine fabriekjes gevestigd. Op 21-08-1889 zijn de laatste bewoners uit het Gravensteen vertrokken.

De ruïnes beschut door een voorlopig pannendak
wachtend op restauratie

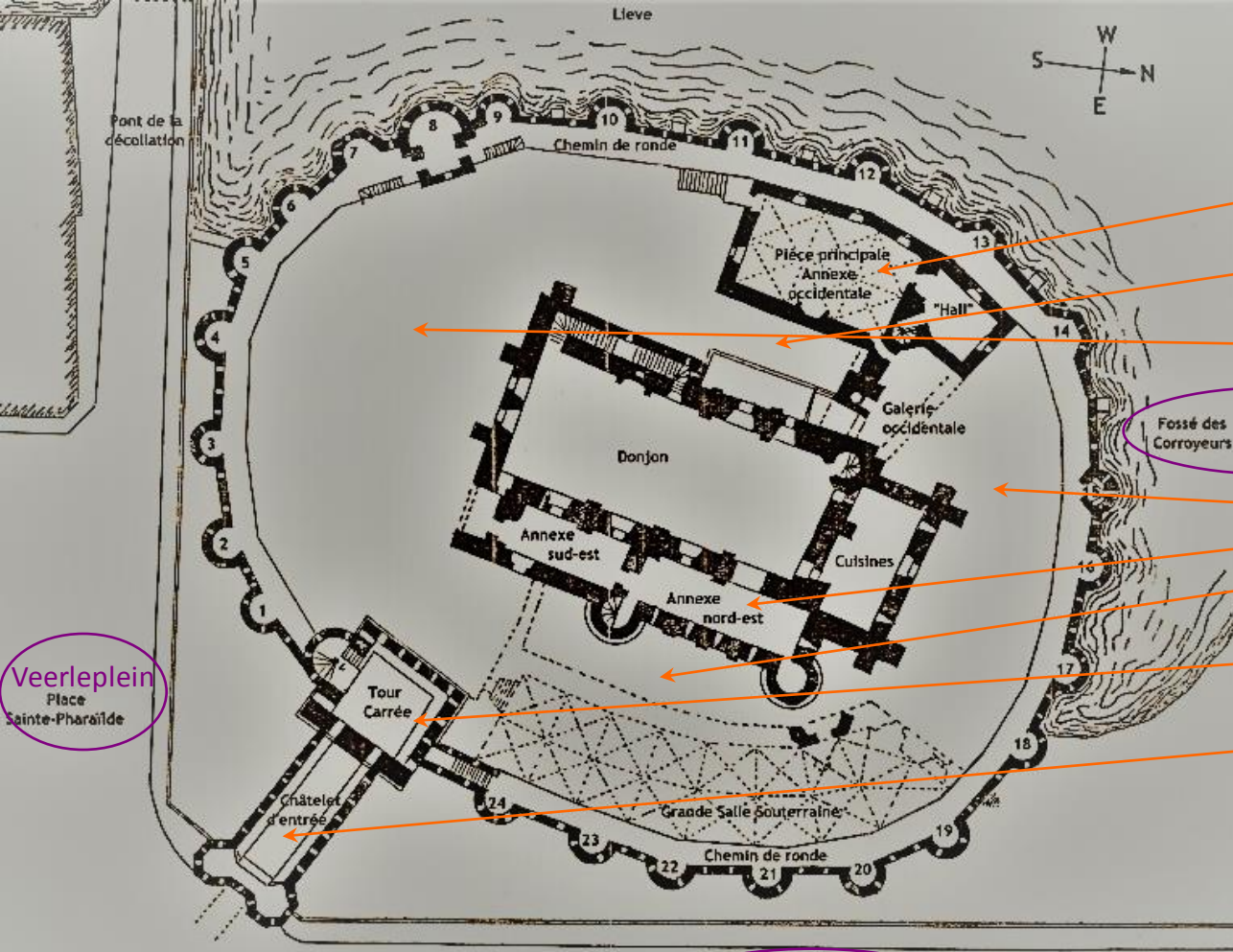

Het
voormalig
verblijf van
de graven
van het
graafschap
Vlaanderen
binnen de
site aan de
westzijde
van het
kasteel-
domein.

Na de restauratie

Grondplan uit 1912, dus na de restauratie, getekend door **Alphonse Van Werveke**

Voormalige kapel

Binnenkoer

Voorkoer

Plotersgracht

Achterkoer

Galerij

Hoge koer

Poort met gewelfd poortgebouw in Doornikse steen

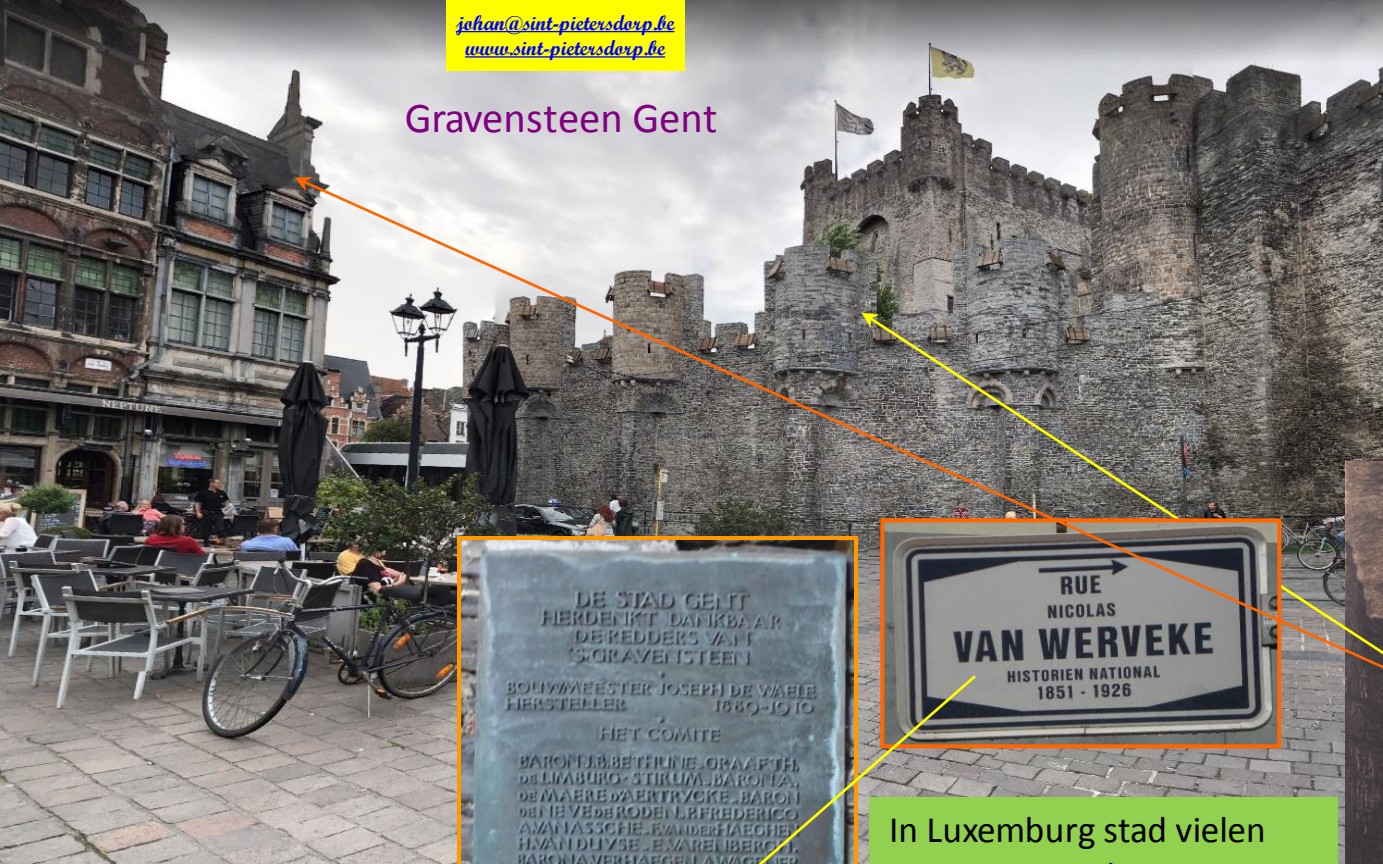
Overwelfde poortdoorgang of barbacane genoemd, voorzien van schietgaten

24 torentjes in de borstwering langsheen de omheiningmuur.

Veerleplein
Place
Sainte-Pharaïde

Geldmunt
Rue de la Monnaie

Gravensteen Gent

DE STAD GENT
HERDENKT DANKEBAAR
DE REDDERS VAN
'S GRAVENSTEEN

BOLWAAEESTER JOSEPH DE WAELE
HERSTELLER 1860-1910

HET COMITE

BARON DE BETHUNE, GRAAF DE
DE LAUBURG, STIRUMA, BARONIA,
DE MAERE, AENTRYCKE, BARON
DE VEEBROEDER, L. FREDERICO
AVANASSCHE, EVANERHAEGHEN,
H. VAN DUYSE, E. VARENBURGEL,
BARONIA, VERHAEGEN, L. WAGNER,
J. VIVILSTEKE

ALFONS VAN WERVEKE
HERSTE COLSEWATOR
1890-1930

BOLWAAEESTER STEPHAN MORTIER
VOLTOODE HET WERK VAN BOLW-
WAAEESTER JOSEPH DE WAELE 1910

RUE
NICOLAS
VAN WERVEKE
HISTORIEN NATIONAL
1851 - 1926

In Luxemburg stad vielen mijn ogen op deze straatnaam. Zouden deze 2 mensen familie zijn van elkaar? Allebei waren ze met het verleden bezig.

Etser Jules de Bruycker
1870-1945
was iemand die waarschijnlijk nooit stil kon zitten. **Enorm vele etsen van onze stad gegraveerd!** Zou hij ooit gedacht hebben dat zijn etsen met het heden zouden vergeleken worden? Hij is al meer dan 75 jaar overleden.

Twee maal zicht op het Gravensteen vanaf het Veerleplein. De andere op de vlg. dia

Het poortgebouw was reeds in handen van de stad in 1872. In 1883 besliste de laatste eigenaar zijn fabriek te sluiten. In 1885 was men van plan het openbaar te verkopen en gans het complex te slopen er 2 straten door trekken en te verkavelen. In 1887 kwam het in handen van de staat en de stad Gent. In 1892 begonnen met de sloop van de huisjes aan de buitenzijde. Het herstellen zou beginnen in 1894. In 1905 werd er beslist dat de Wereldtentoonstelling 1913 zou plaats vinden in Gent. Er was dus een extra stimulans om er een lap op te geven. Het was nog niet volledig klaar. Een deel werd onttrokken aan het oog van de toeristen. Tot de W.T. van 13ne had men er reeds 25 jaar opzitten en het had reeds 900.000fr gekost. Toen een bom geld.

Iets heel anders nu. Heden mogen we geen scheet meer laten wegens luchtvervuiling. Kijk even naar onze stad het stond vol van hoge schoorstenen van allerlei fabrieken. Elk huis die je ziet bezat ook verschillende kachels waar met kolen werd gestookt. Ieder student had een kachel met kolen en bij de kruidenier waren er zakjes kolen te koop. Toen bestond de gasverwarming nog niet. Heden is gas ook een vieze verwarming. Hoe komt het dat we toen niet zijn doodgevallen. Toestanden zoals in Londen heb ik nooit hier gekend, de zichtbare smog. Alle productie is bijna made in China. Daar loopt men reeds met maskers voor hun mond. Sorry hoor. Een koe hebben? Deze stoot methaangas uit. Waar gaan we naar toe. Nu moeten studenten zich bezatten en drugs nemen om de zorgen te vergeten door stress. Maar over dit alles zal ik wel mis zijn hé.

Ik tel meer
dan 40 hoge
schoorstenen en dit is
maar 1/8 van Gent

De foto is van na 1913 want het **Graven-
steen** is reeds klaar om dit te bezoeken

Panoramische
postkaart - 1904

Vue générale du château des Comtes

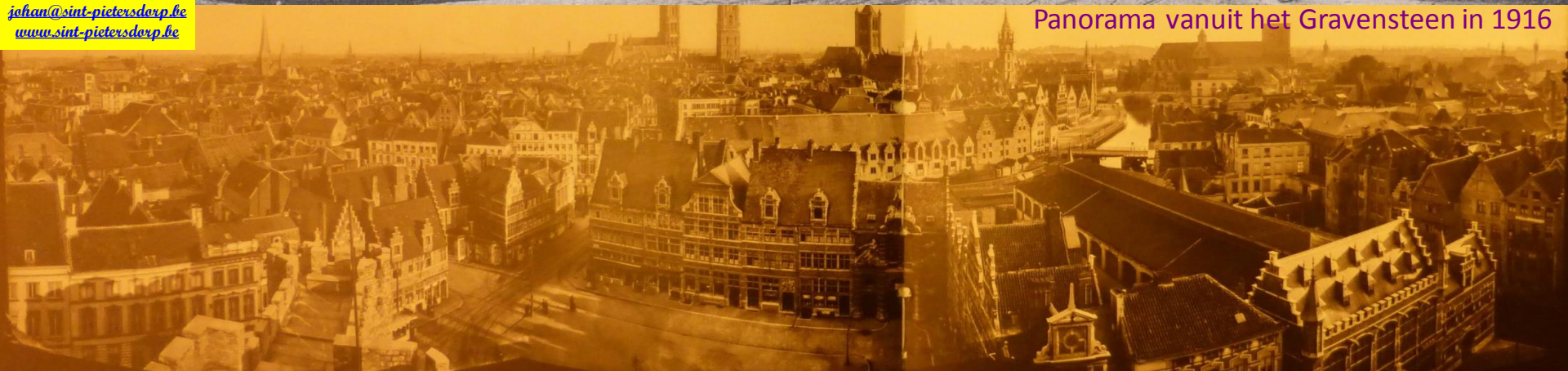
Chère Mademoiselle E. Théodore,
J'ai reçu votre carte
avec un grand plaisir. J'ai réussi quel-
ques branches p- l'examen, sur-
tout pour le calcul mental,
car pour cela j'ai eu
le maximum.

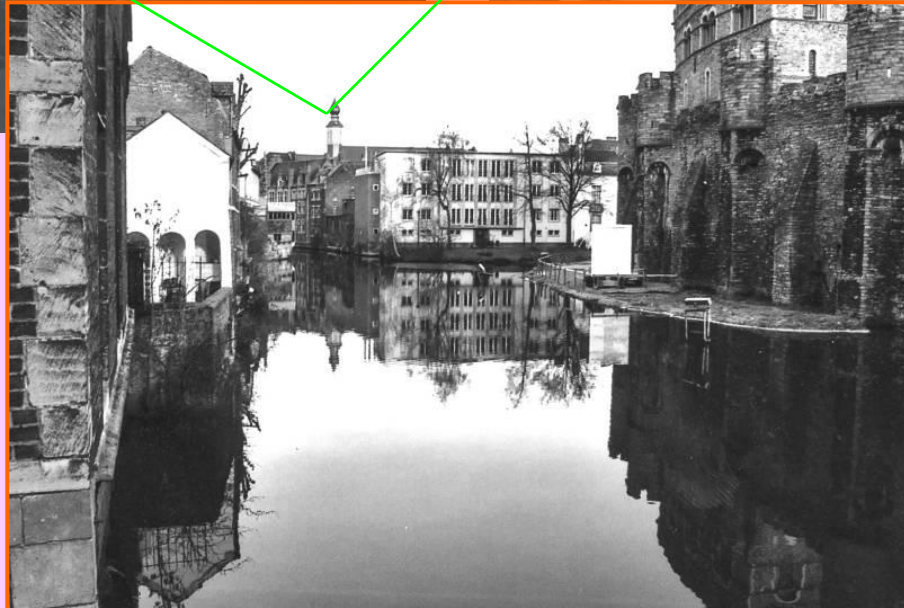
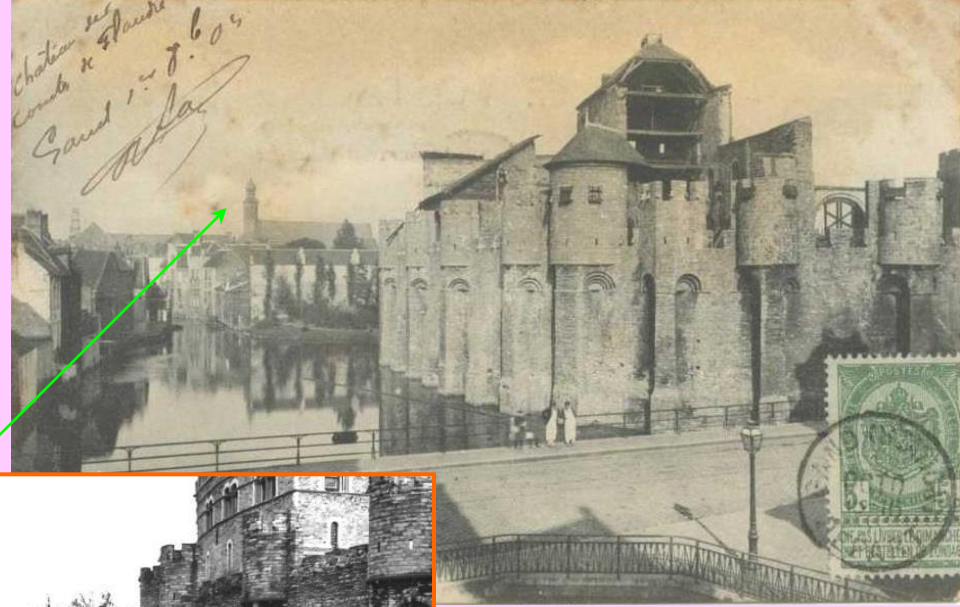
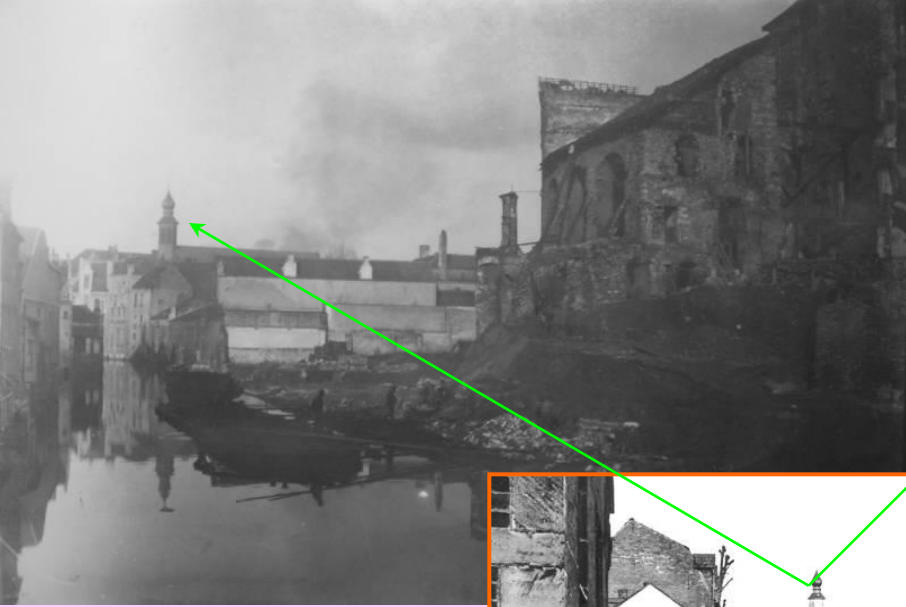
Gand

La semaine pro-
chaine nous avons
encore des compo-
sitions.
Nous vous attendons
avec impatience, en-
core quelques semaines
et puis nous aurons le
plaisir de vous voir
et pouvoir vous en
brasser. Votre
élève dévoué
Ella
Kassiers

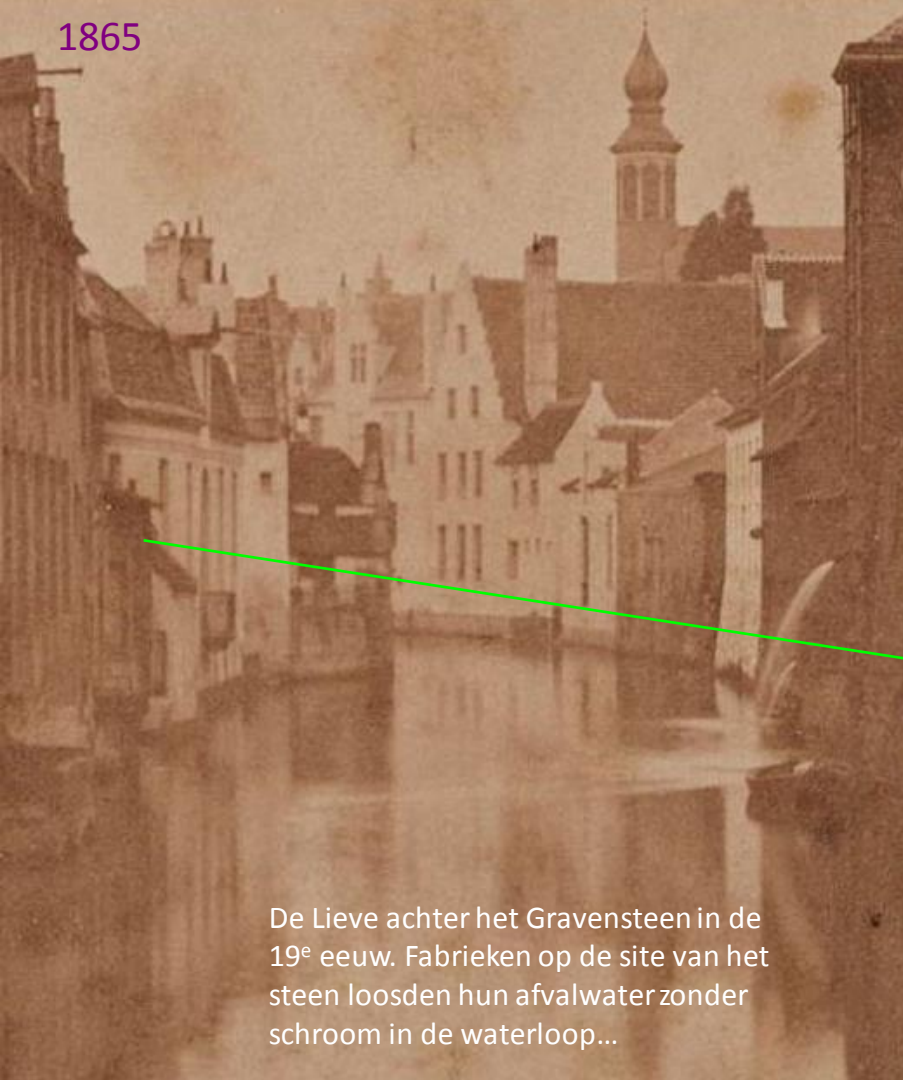
johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Panorama vanuit het Gravensteen in 1916

1865

De Lieve achter het Gravensteen in de 19e eeuw. Fabrieken op de site van het steen loosden hun afvalwater zonder schroom in de waterloop...

De huizen op de voorgrond rechts van deze prent zullen later gesloopt worden om de wederopbouw van het Gravensteen te verwezenlijken

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

GAND La Liève derrière le Château des Comtes

Emile Dumont éditeur, Liège

Gand. Vue sur la Liève, prise du Pont de l'Exécution

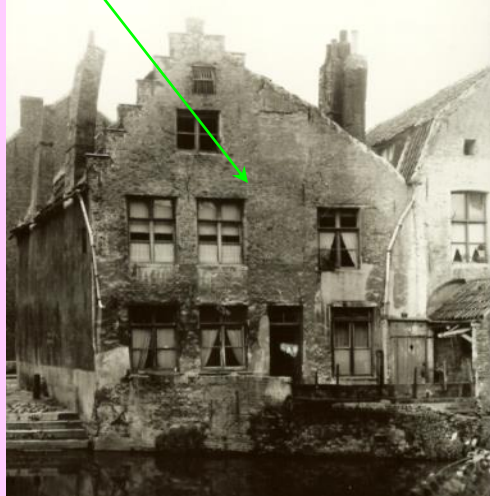

Zelfde plaats als
de vorige dia

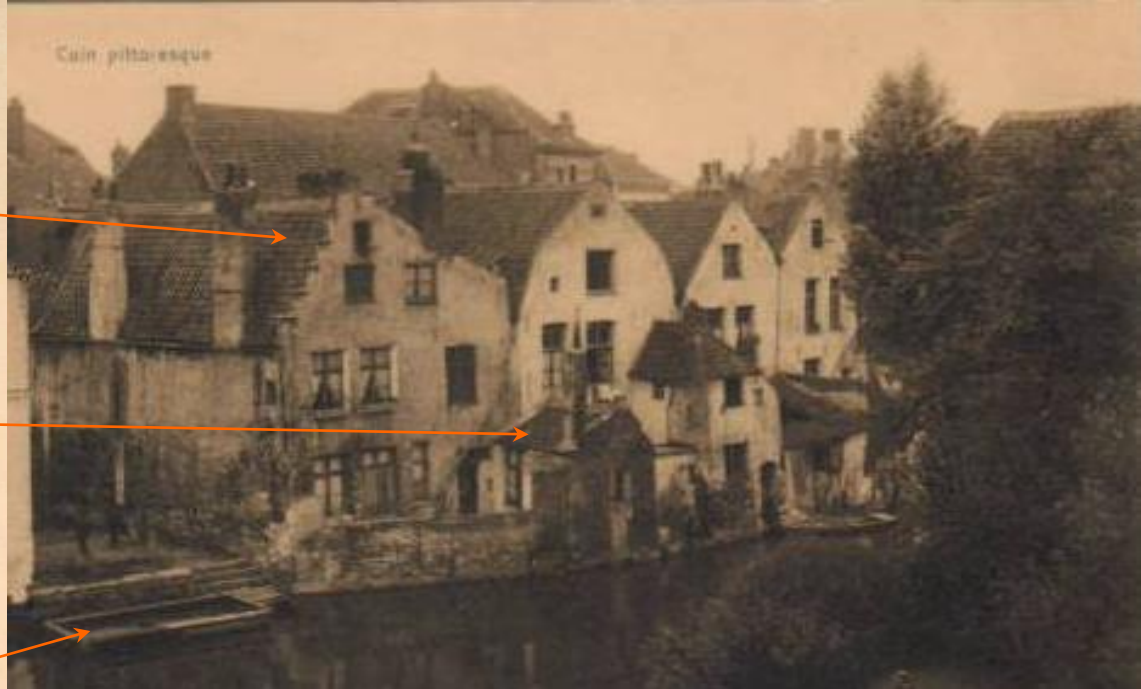
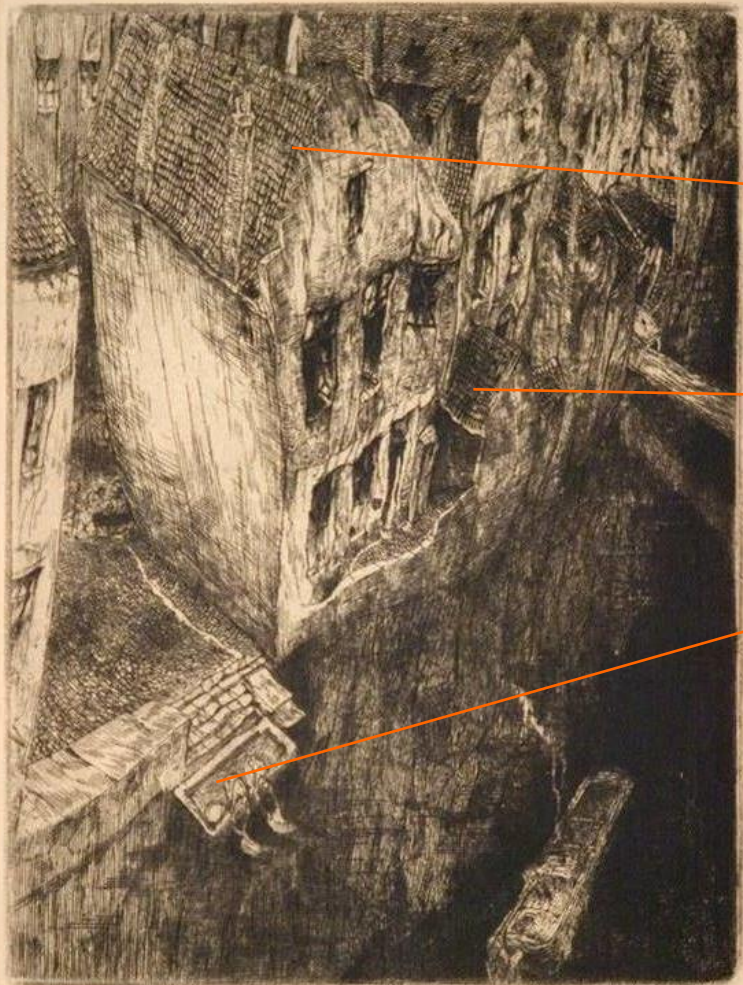
johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Coin pittoresque

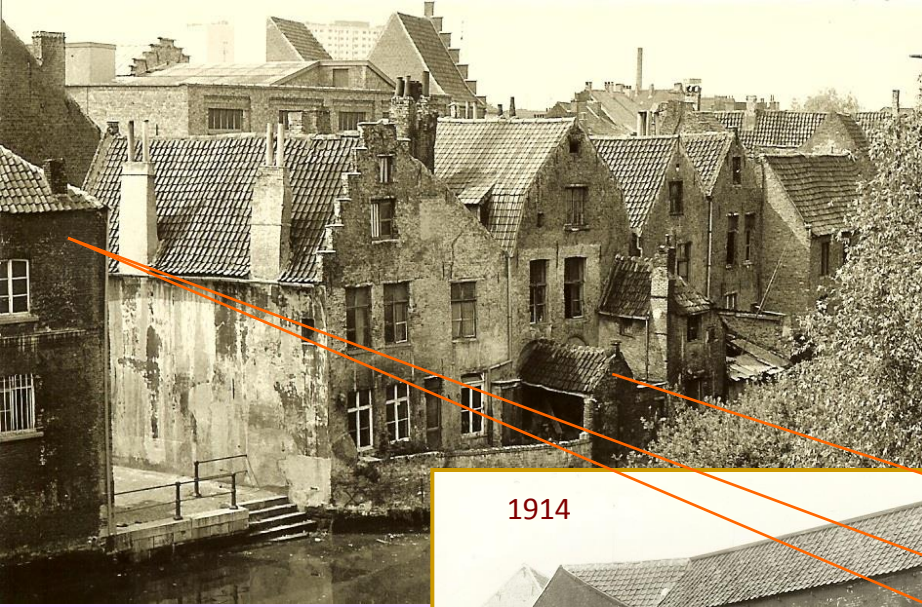

Lang heb ik gezocht naar de plaats van deze “Coin Pittoresque”.

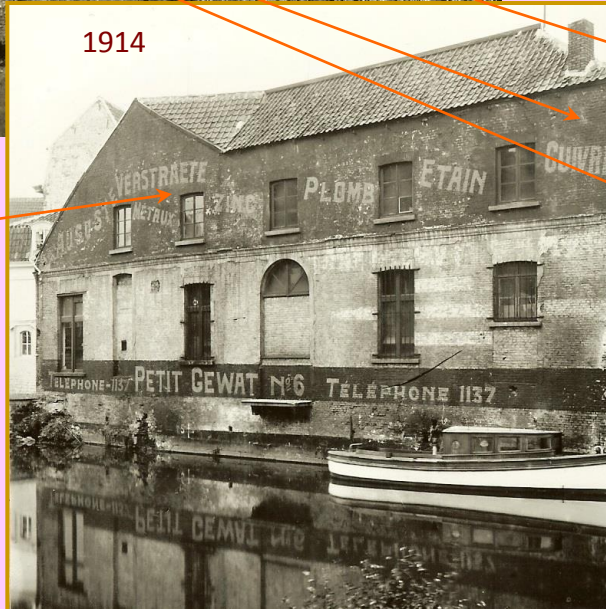
Het is/was de achterkant, van de St.-Widostraat, het voormalig Klein Gewad. Zie ook vlg. dia.

- ◀ Jules De Bruycker, de Gentse etser, zat op het Gravensteen van op een redelijke hoogte naar de huisjes aan het water te kijken. Er lagen op de Gentse wateren veel spoelboten voor de vrouwen die er hun was konden doen in de rivier. Zeer vele gelijkenissen met de foto.

Zicht op de St.-Widostraat, vanaf het Gravensteen in 1974

Loodgieter
Auguste Verstraete,
Klein Gewad n° 6.

Heden heet het de
Widostraat en is het Arca
Theater er gevestigd.

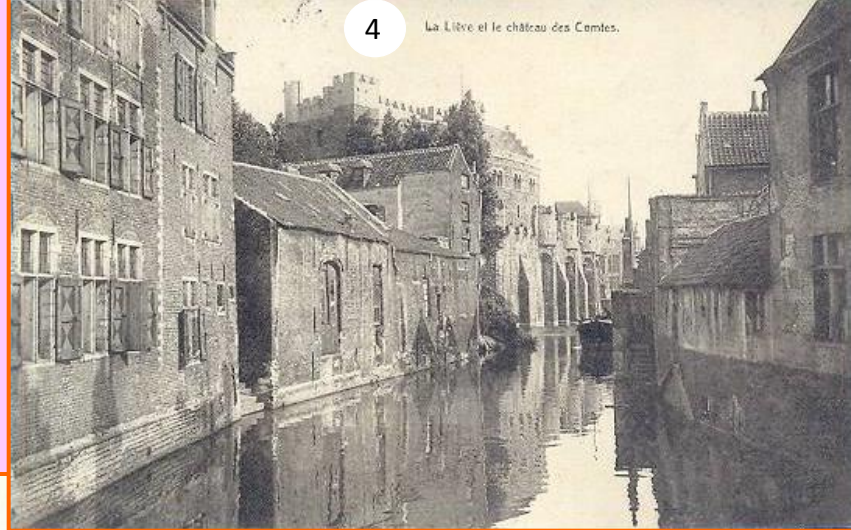
2

Het Gravensteen gezien vanaf de Academie- en Lievebrug

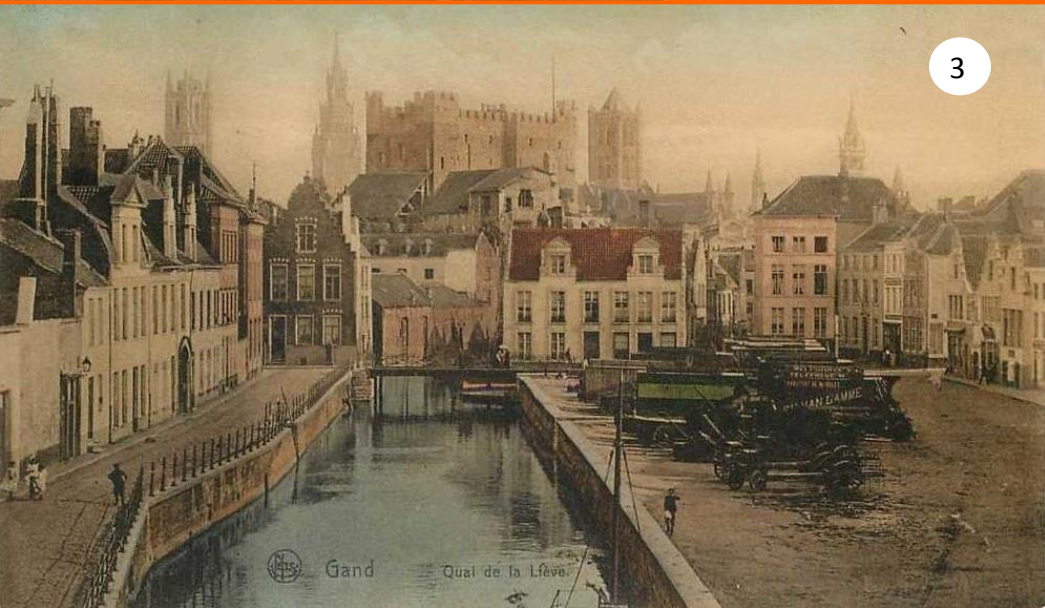

4

La Libre et le château des Comtes.

3

jahan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

1

Achterkant van het Gewad in de jaren zeventig van de vorige eeuw

jahan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Toen al !

In **1949** werd het Gravensteen bezet door een 138-tal studenten. Hun eisen werden kenbaar gemaakt op de kantelen nadat ze eerst de toegangspoort hadden gesloten. Met grote moeite werden de studenten ontzet. Wat zal mama en papa in die tijd toen hebben gezegd tegen hun zoon of dochter?

Wij eisen bier tegen 3 Fr per pot!

Het haalde zelfs de internationale pers.

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Op **14 november 2012** is er een gedenkplaat onthuld aan het Gravensteen. Allé na meer dan 63 jaar krijgen de studenten van toen toch erkenning. Zouden bij deze gelegenheid de oud-studenten aanwezig geweest zijn? Ze waren dan zeker rond de 82 jaar!

Foto genomen van op
het Gravensteen

Op dit beeld uit 1948 is veel te zien. Men zag het postgebouw, de St.-Michielskerk, de Leie, de Korenlei, en veel meer.

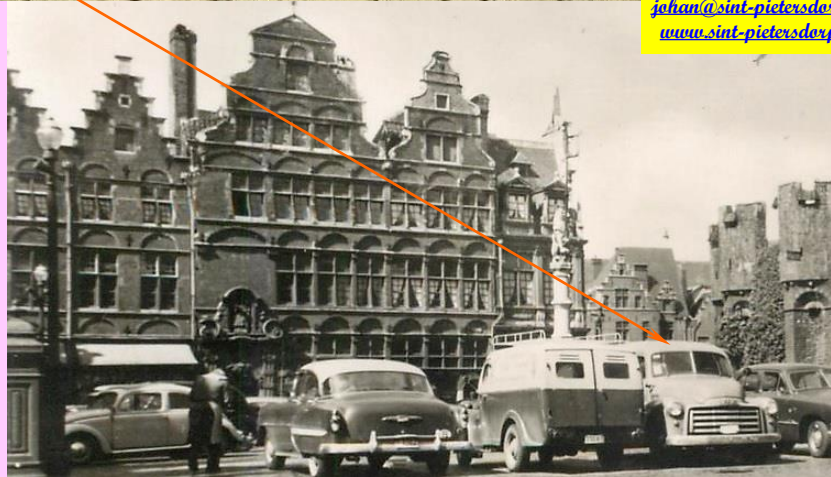
jahan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Was er toen al sprake van parkeerkaarten voor bewoners?
Niet geloven hé, zelfde auto op zelfde plaats.

jahan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

D'FORTRESSE DER TIEN SPAANSCH-PROVINTIEN OF BELGIE REGIJE
AMSTERDAM Bijzondelk Uitgegeven door CORNELIJS DANCKHOFF op de nieuwste en de Atlas met Privilegie

Lang heb ik nagedacht waar ik dit mooi zeer oud kaartje kon plaatsen.
Hier dus, waar vroeger over Vlaanderen recht werd gesproken in ons Gravensteen.

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Wynoxberge
Valenciennes
Arras
Duynkerken
Ryssel
Het Sas van Gent
waren steden die lang geleden bij Vlaanderen hoorden. Misschien was er over hen hier recht gesproken geweest in het Gravensteen?

Zie verder [E2](#)

Gravensteen Gent

johan@sint-pietersdorp.be
www.sint-pietersdorp.be

Beste, wij zijn geen bedrijf dat men dagelijks contacteert. Voor ons is het van belang deze website door te geven aan vrienden en ook [E23](#) erbij te vermelden zodat zij onmiddellijk hun straat kunnen aanklikken. Zalig toch!